

Almanach

För Året

Efter Frälsarens Christi Födelse,
1833.

Till STOCKHOLMS Horizont,
Belägen vid 59 grad. 20 $\frac{1}{2}$ min. Polhögd.

Efter
Hans Kungl. Maj:ts
Mådigste stadgande
Utgiften af
Den Wetenskaps-Academie.

Stockholm, P. A. Norstedt & Söner.

Rödesund*	den	29	Ehershälla*	15	Werkh.	.	4
Sigtuna*	.	22	Tjusflisshufwud*	4	Willköl	.	17
Skara	.	4	Törup	.	8	Wimmerby*	18
Gefthammar	.	8	Trosa*	.	29	Wittsjö*	22
Gösfde*	.	18	Trädet	.	25	Ystad*	15
Gåttäng*	.	8	Ullričehamn*	.	4	Åmå*	1
Strengnäs*	.	22	Uppsala*	.	4	Åtvid	25
Strömstad*	.	18	Vadstena	.	1	Ålehult	24
Söby	.	8	Varberg*	.	30	Österbymo	22
Söderfjelie*	.	25	Westerwic*	.	16		

Uti NOVEMBER.

Carlstad*	den	27	Fönköping	.	29	Gölfvärtsborg	.	1
Christdala			Kongsbro i Fön-			Vadstena	.	12
(kr. m.)	.	6	Köpings Län		5	Waldemarsvik	.	5
Christianopel*	.	8	Nordmaling*	.	26	Wrigstad*	.	5
Hjo*	.	26	Viteb*	.	30			
Gingatorp	.	1	Söderköping	.	19			

Uti DECEMBER.

Älvsborg*	den	13	Bösånger f. st.*	10	Glimnarby*	.	17
Bäckby	.	12	Morups Gästgif-	Stärrad*	.	.	13
Burträst*	.	6	waregård	.	10	Ullričehamn*	.
Byleby*	.	6	Nyby*	.	13	Umeå*	.
Halmstad*	.	20	Växala*	.	12	Wimmerby*	10
Vinkping*	.	10	Näveå*	.	31	Ösver-Torned*	4
Väleå Gamla			Skara	.	10		
Stad*	.	19	Skellefeda*	.	3		

Förteckning på de Marknader, som hållas i Norrsta till Sverige gränsande orter år 1833.

Markenæs	.	d.	15	Jan.		Mærøebjerget	.	d.	23	Juli
Villehammar eller						Christiansand	.	d.	3	Sept.
Winguæs	.	d.	22	D:o		Leierdalssören	.	d.	24	D:o
Christiania	.	d.	5	Febr.		Bedlingsnæset	.	d.	1	Oct.
Drammen	.	d.	12	D:o		Mælen	.	d.	1	D:o
Elvebækken i Ulten-Talwig						Trondhjem	.	d.	1	D:o
Socken i hörjan af Mars						Christiansand	.	d.	8	D:o
efter Fogdens närmare be-						Stawanger	.	d.	29	D:o
stämmelese.						Markenæs	.	d.	19	Nov.
Gründset	.	d.	5	Mars		Elvebækken i slutet af				
Bewanger	.	d.	5	D:o		Nov., efter Fogdens				
Kongsberg	.	d.	5	D:o		närmare bestämmelese.				
Gleipnæslednings-						Bewanger	.	d.	3	Dec.
berg	.	d.	25	Juni		Carlsbotten i Väranger-				
Trondhjem	.	d.	25	D:o		hunden i Næsby Goe-				
Björnkedlingsberg	d.	2	Juli			ken	.	d.	9	D:o
Listrum	.	d.	9	D:o						

Om Humleplantering.

I en tid, då kraftiga försök göras att motverka den ofwerhandtagande dryckenkapen, väcka säkert de medel, som befördra de härliga wälgorande hemödonden, ett allmännare intresse. Bland sådana räknas med stål anstiftandet af en mindre spirituös, och mera födande, dryck i det stadsliga bränvinets ställe, och för detta ändamål synes öls- och drickstillverkningen förtjena en billig uppmörlsamhet. Dessa drycker är snare smak, och förmåga att utan ståda lätta tillsunna förvaras, i följe hvilaf de allmännare låta

spreda sig, vinnes hufwudsäklingen genom god humle. Förlande uppsats, öfver hvad som vid denna plantering är att läfttaga, torde verföre här finna ett paßande rum.

Waler af plats och dess beredning.

På mättligt mot söder liggande stränder och åbräddar, samt på feta, soliga bergssidor, i en djup och lös jord, helslitet sandbländad mull med sten- eller grusgrund, trivs och utbildar sig humlen bäst. Deremot wantrives den i skugga, på fuktiga eller mycket torra fälten, och der skydd mot Norden, eller den rådande vinden, saknas, äfven som på lera, berg med tunna jordslager, och i allmänhet på hård och mager jord, emedan dess rötter går djupt, och måste fritt kunna nedränta. Vanlig åker- eller ängsmark läter äfven, under anfördé vilkor, med fördel användas till humlegårdning, dock bör den ej ske vid vägar, der dammet försakar skada. Jorden får ej vara mattad genom längvarig odling af andra växter, endast året före anläggningen af humlegården hafwa burit potatoes, behvete eller dylikt, för landets redning och ogrässets utrotande. Mågot mager jord kan, om den icke är hård eller fuktig, äfven begagnas, men måste då starkt gödsas. Nödgas man använda ett fält, der grunden ej är paßande, grävwas $\frac{1}{2}$ fot djupa, och 3 alnar wida gropar, som fyllas med den öfva goda jorden och väl brunnen gödsel, hvare plantering sedan på vanligt sätt ske. Af humlen odlar man endest bon- eller fruktänden, hvilka man genom rotslott föröker. Humlegården kan anläggas höst eller vår. Bäst är att i September uppsöja landet, och väl göda det med fet och fullt brunnen gödsel, som genast nedföres eller nedgrävves till $\frac{1}{2}$ qvarters djup, hvarefter fältet snedas och harfwas.

Planteringen.

Det tillredda fältet utmättes i rutor af 2:ne qvartrats alnar storlek, hvilka omgivwas af 3 fingers breda såror;

i midten af hvarje ruta sättes en kapp för att utmärka stället der stören följande våren skall nedfötas. I slutet af September företages planteringen med de astäggare eller kott, som för denna orsak vid humlens putsning blifvit samlade. De höra vara 7–10 tum långa, ett litet finger tjocka, hvitaktiga, ej trädiga, och minst hafwa 3:ne knoppar. Sibörötterna årensas. På dessa astäggares friskhet och godhet ligger mycken vigt. Erhållas de i granskäpet är bätt att genast sätta dem; skola de transporteras, ske det i torrt sand eller jord, skyddade för lustens åtkomst. Vå ett qvarters afstånd från hvarje kapp, grävwas en ringformig, en hand bred och 5 tum djup, graf, i hvilken 3–10, manligen 8–10 astäggare lodrätt nedfötas, med knopparne upväxt, så djupt att de stå jemnhögt med jordtan, eller öfverstjuta med högst ett fingers bredd. Härrester lägges några händer jord ofwanpå, och marken tilltrampas så, att den väl kringsluter astäggarne. Käpparna rubbas icke. Så lemnas humlegården öfver wintern.

Skötseln under uppväxandet.

Mär humlen på våren uppstjutit ett tum ur jorden är tld till förnlingen. Käpparna upptagas, och der de stått göras genast med hafva jernspett försdjupa, lodräta hal, i hvilka förarne med kraft nedfötas, manligen 1–1½ fot, och jorden tilltrampas fast deromkring, så att de stå stodigt. De höra luta litet, dock obetydligt, utåt och mot söder, ty luta de inåt, växla rankorna för tätt tillhova, och luftdraget hindras, hvilket för humlens trefnad måste finnas. Till förar påga häst unga granar eller tallar af 2–3 tums tjocklek i nedra ändan och 10–18 fots höjd. De svedas, spetsas och huggas trekantiga en fot upp. Härrester upphakas, merendels i April, jorden kring ständen, hvilka blottas så mycket som erfördras för att astärra sibörötterna på några tums afstånd från hufwudroten. Detta är i synnerhet nödigt vid en redan uppväxten humlegård, der

wid samma tillfälle det förra årets wissnade rankor af
störas. Nu gödes äfwen ånyo, antingen så, att gödseln
utbredes på fältet och nedhakas, eller att den lägges runt
omkring ständen, hwarefter jorden åter tillmyllas. I som-
liga trakter gödselas om hösten ofwanpå. Wid pingsttiden,
eller när rankorna uppnått en höjd af 8 tum, bortsä-
ras de öfverflödiga stötten. Ständens styrka och jor-
dens hördighet bestämmer huru många som böra lem-
nas, vanligen stonas ett för hvarje rot. Harefter afblå-
das de unga rankorna nedtill och kypas så högt, att ens-
dast de bladiga topparna så öfver jorden. Några afstöra
stötten på samma gång som sidorötterna, och kupa endast
stånden wid pingsttiden. När humlen hunnit omkring en
fots höjd, uppbinder man löst den längsta rankan på hvarje
kupa eller stol, under det man lindar den åt höger kring
jören. Allt som dessa, eller de andra stötten, uppvära,
fästas de på samma sätt, dock bindas vanligen wid hvarje
stör endost de fyra starkaste. Middagstiden, då ran-
korna äro minst störa, växar härtill bäst. När humlen
bög och tät, så att luftdrag och solens åtkomst hindras, af-
skar man de större bladen och sidostötten en alu upp från
jorden, men åtar sig väl att icke skada stammarne. Bla-
den begagnas första eller torra till foder åt boskapen.
Wid samma tillfälle esterse man äfwen om, sedan ständens
putsnings, nya sidostott utvurit, eller rankor utgått, då så-
dant afshjelpes. I medlet af Juni omkupas humlen.
Jorden uppslöjs med haka, eller, der humlegården är
stor, med en egen vlog, från gränsen af rutorna, och upp-
lägges mot störarna, så att rutorna så utseende af sida
fullar, som höja sig en fot öfwer de kringlöpande gräswar-
ne, och i sin milté hafwa en försöpning till regnvattnets
upphämtande. Genom denna omkupning utrotas ogräset och
lusten får lättare tillträde. Den företages helst ester
regn, och faller intet sädant, böra ständen förut vattnas.

Nu fördras, utom rensning wid regnwäder, ingen wi-
dere åtgärd till des humlen mognat. För att undvika
rensnings, beträckes på somliga orter marken mellan stän-
den med ris. Första året hinna rankorna sällan öfwer
5–6 fots höjd, och gifwa ringare afkastning. Sedan
wärta de otta öfwer störarne, böja sig då åter ned, och ste-
la, i sådant fall, enligt somligas erfarenhet, gifwa en ris-
kare förd. Andra föredraga att, med en på långt stäst
sitande krokig knif, afslåra de öfvervärande topparna, då
kövorna blixta större och kraftigare. I medlet eller su-
tei af Juli börjar humlen blomma, 14 dagar sedanare näs-
kas frukten sin utbildning, och om wäderet är godt, mognar
den 3:e weckor derefter, eller i början af September. Vill
man draga all nyta af sin humlegård, planterar man, när
humlen blommar, i regnig wäderlek bläkfäl, eller andra för
hushållet nyttige örter. På en fots afstånd från hvaran-
dra göras hål wid kanten af kövorna, runt omkring des-
amma, och derut nedsättas genast de nytt upptagna plan-
torna, kring hvilka jorden tilltryckes och upplägges så att
endast bladen så öfwer.

Insamlingen.

Från slutet af Augusti måste man dagligen esterse om
humlekopporna äro mogna, då de öfördörligen böra af-
plockas, emedan de från sin högsta fullkomlighet ganska ha-
ftigt blixta odugliga. Rätta tiden till insamlingen är in-
ne, när de baktill öfvergått från den hvitgröna till en gul-
brun färg; när de mellan själlen hafwa ymnigt gult mjöl,
som klibbar vid fingrarna; då de afbrutna, och strukna med
ändarna mot handen, gifwa fetta, gulaktiga streck, och då de
spreda en egen harzlik luft. Samlas de ej fullt mogna,
hafwa de en wäckrare gulaktig färg, och alla frön medfö-
ja, men den omogna humlen saknar den fina smaken, och ge-
nom sin större softfullhet förlorar den wid lorkningen betydligt
af sin vikt. Skördas humlen åter för sent, äro fröen och det

gusa möjlet, som ger den ett egentliga värde, åtminstone till
övrre delen bortfallna. Till inberguingen väljer man torrt
väder, och begagnas så mycket fört som möjligt, på det ar-
betet må gå fort, och regn icke mellankomma, ty en ester
affärningen våtbliswen humle förlorar strart sin glän-
sande, gulbruna färg, och unknar lätt. Rankorna affäreras
tillika med banden & eller i alu öfver jorden, ej vid ro-
sen. Man håller derwid störarna fast, så att icke rötterna
rubbas. Hafwa topparne från de särskilda kivorna hops
snärt sig, losnas de med den förr omnämnde humlekniven.
Störarna upptagas försigtigt, med de affurna rankorna,
genom lyftning och böjning mot skuldran, hvarvid tillses
att icke rötterna skadas. Sedan häras de till en fri plats,
och en man omsattar humlen, der den är som ystigast,
under det en annan utdrager stören. Rankorna hophindas
och hemföras. Störarna tagas till vara, för att följande
åren åter nyttjas. Åro humlekuporna sora eller höga,
marken torr, och störarne gamla och dåliga, är det svårt
att med bara händerna upptaga dem, utan att de avbry-
tas, eller humlerötterna skadas. Man betjenat sig då af
en stark släng, om hvilken en länk eller tåg fästes, som åf-
wen bindes om humlestören en fot från marken. Här-
igenom upplyftas störarne lätt som med en hästsläng.

Torkningen och förvaringen.

Hemma upplössas och utbredas humleknipporna på en
unge, wind eller dylik, och koppornas avslockning företages
i stora korgar, om möjligt, genast, ty iemnas rankorna,
endast en korrt tid, tätt liggande, börja de brinna, och hum-
len förlorar sin färg och lukt. De omogna och skadade
kopporna plockas särskilt, och noga aktas att inga blad
medfölja. Kopporna utbredas strart, högst en twärhand
höft, på ett torrt och damfritt ställe, der, om vädret är
klart, fönster och gluggar öppnas. Humlen omräres dagli-
gen, till des den torkar, försiktig, så att den icke söndergru-

sas. Rankorna torlas, och hophindas i fasta knipoor, för
att begagnas till hækelse åt kostaven. Avslockningen kan
äfven ske i humlegården i lakan, säckar eller korgar. Att
läta kopporna torla ute på rankorna går ej an, emedan
fröen och möjlet då bortfalla, och lust, sol och wind beröf-
wa dem sin kraft. Ju hastigare torkningen är, desto bätt-
re bibehålls kraften, hvarfore humlen på många fällen
torlas i egna ugnar, kólna eller under takåsen. Den ut-
bredes då qvarterstjockt på ramar af granläkten med
hårdruk, och omräres warsamt. Före än den är väl torr
hol längges eller packas den icke. Vill man snart använda
sin humle, är nog att lägga den i hög på ett torrt ställe,
och betäcka den med grofwo lakan. Omars bör man in-
packa den, ju fastare des bättre, i lärar, sat eller säckar,
hvilka förvaras på en råttfri, mörk och torr plats, dit luf-
ten icke har tillträde. En med vrås packad humle håller
sig gonta länge, och vinner med tiden i godhet.

Humlegårdeus behandling efter Forden m. m.

När äfven blåkålen senare på hösten är upptagen,
gödes humlegården, efter jordmåvens m. m. bestaffenhet,
årligen, hvarat annat år, eller mera sällan. Detta arbete
kan äfven i nödfall ske tidigt vå våren innan skotten upp-
slutit. Forden astäckes på hvarje kuna en hand djurt,
och sedan några skotar väl brunnen gödsel blitwrit ditslagda
tillstottas den åter. Följande året ske förningen, upphind-
ningen m. m., allt på samma vis som förut. Huru väl
man än stöter sin humlegård, bibehåller den sig dock ej g. rno
god längre än 16 år. Efter denna tid måste man dersöre
upprycka humlerötterna, upplöja landet, och beså det med
hwete, lin, flöfwer eller annat, samt derefter åter plan-
tera det med humle. År anläggningen af större widd, och
heräknad för 16 år, indelas den i 16 qvarter, hvaraf ett
årligen omplanteras. På somliga orter föryas humle-
gården hvar 8:de år, och indelas då i 8 qvarter.

Humlen är utsatt för flera olägenheter, som göra att den mänget är felsår. Vid sårta torka, och der lustdra felas, angripes den af så kallad häningdagg. Rankorna blifwa kraftlösa, bladen missfärgade, knopparne uteblifwa, eller framkomma sent och dåliga, och hela värtan öfverdrages med ett sott, eldhigt ämre. Käller ymnigt regn, och lusten får tillfälle genomstryka planteringen, bortsölhs häningdagen, och rankorna återhämta sig. I annat fall är nödigt att med handspruta bespruta bländen. I fuktiga år, oöv på sonka, intångda platser, lider humlen af mögel. Vid hästiga åstvärder liksom bortsvedas blommorva. Af fuktighet och vårdslös handtering skadas rötterna, och taga lärt röto, då man nödgas upprycka dem, och sätta nya sott i deras ställe. Äfven förstöras rötterna sundom af mask, hwaremot wattning med afslut blifvit använd.

Utom humlens busvudsakliga nytna att bibehålla öl oö dricka, och göra dem välfmakande, samt rankornas begagnande till söder, kunna deska sednare blötkta uttjas som bas, och efter rötning till gröfre linne, äfvensom de unga skotten, hvilka om vären afsuges, i stället för sparris. Slutligen bör ej lemnas oanmärkt, att humlen, en gång planterad i frogdungar och bärtdalar, utan särskild vård kan gifwa en god afkastning; liéasom att den särdeles väl egnar sig till beklädande af lusthus m. m.

Tabell,

Som under fastställda Gem Claser utvisar i första Columnen deras Födelseår, som vid 1833 års början äro underkastade utstrifning och i sednare Columnen det årtal, med hvars utgång de äro omvälvliggen berättigade, att från Allmänna Bewäringen entledigas.

Vid 1833 års början, underkastade Utstrifning till National-Bewäringen.	Födde in- om ne- danstrif- ne år.	Entledi- gade med slutet af nedans nämdeår.
---	--	---

Första Clasen, Unglingar af fylda 20 år	1812	1837
Andra Clasen, efter fylda 21 år	1811	1836
Tredje Clasen, af dem som fyllt 22 år	1810	1835
Fjerde Clasen, efter fylda 23 år	1809	1834
Femte Clasen, af 24 års ålder	1808	1833

Vid 1834 års början, då de, som hörta till nästföregående årets Gemte Clas, entledigas från Bewäringen, förändras Claserna på sätt som följer:

Första Clasen, Unglingar af 20 år	1813	1838
Andra Clasen, : : af 21 år	1812	1837
Tredje Clasen, : : af 22 år	1811	1836
Fjerde Clasen, : : af 23 år	1810	1835
Femte Clasen, : : af 24 år	1809	1834

Och så vidare år efter annat.